

Politikai napilap.
Megjelenik (vasárnap és ünnepnapi kivételével) mindennap délután 4 órakor.
Szerkesztőség és kiadó hivatalai:
Via Ciotta 26.
Telefon sz.: 778
Szám 4 fillér, Vidéken 6 fillér.

FIUMEI HIRLAP

Előfizetési ár:
Helyben házhoz hordva
Egy hónapra . . . 1 k. 20 fillér
Negyedévre . . . 3 k. 60 fillér
Vidéken, postai szétküldéssel:
Egy hónapra . . . 1 k. 90 fillér
Negyedévre . . . 5 k. 40 fillér
Hirdetési díj: Egy 4 hasábos nonpareille sor 10 fillér. Hivatalos hirdetések egy sor 20 fillér.

Texas.

Puskaporos a levegő Fiumében. Forrongnak az autonómpárti olaszok, a horvátok s kényelmetlenül érzi magát benne a magyar. Mert hiszen akármit cselekedik is a másik kettő: mindig róla van szó, ügyük csak őt érdekli.

Egy csoport olasz, az autonómpárt kebelében, nagyon hangoztatja magyarbarát voltát; a horvát szokolisták pedig a rezolúció hiveinek mondják magukat. Most szép összehasonlítást tehetünk a kettő bensőbb érzelme és gondolata közt. Az autonómisták az egész Gotterhaltebotrány és a most folyó szokolista-autonóm botrány alatt *nem* éltették a magyart. A szokolisták éltették.

Az autonómpárt féltékenyen nézi a magyarság összhangban állását Horvátországgal. A maga kis érdekéért kész megbolygatni nagy hazai érdeket. Pedig a most fenálló fiumei jogait nem kell féltetni az itt lakó olaszoknak. Az autonómia az övé. Annak is szeretjük látni, csak hogy nem azok kezében és azok oltalma alatt, melyben az ma áll. Hanem célszerű, bölcs újítással annyiban hogy az autonómia ne legyen egy pártnak ököljoggal kisasajátított eszköze saját céljaira.

Az autonómia ne legyen gátja azoknak, kik nincsenek az autonómszövetkezet kebelében. Hanem az védőbástyája legyen Fiume minden polgárának. Magyarnak, olasznak, horvátnak egyaránt. És ne oly védelemben álljon, mint a melyet a *fiumei autonómrendőrség* nyújt. Hiában ennek minden jóakarata: *tehetetlen*. Képtelen a legkisebb botrányt megakadályozni. A legveszedelmesebb, hogy a csöcselék nem is respektálja. A mindennapi botrányok, igazi texasi jelenetek pedig már az államrendőrség legrégibb ellenzőiben is megértették a tudatot, hogy Fiumét rendben s sok esetben *féken* tartani, államrendőrségre van szükség.

Az új fiumei botrányról szóló részletes tudósításunkat a következő sorokban ismertetjük.

A tüntetést szervezik.

Mint tegnapelőtt, a fiumei vasuti állomáshoz tegnap is nagy tömeg autonómistát toboroztak össze a népbolondító vezérek, hogy tüntessenek a fiumei rezolúció horvát hivei ellen. Este 9 órakor 20—30 szokolistát vártak a zágrábi gyorsvonaton. Ezek közül mindössze öt-hatan érkeztek egyenruhában. Az autonómisták rendelkezése alatt álló mindenkorai botrányhordák fűtyülökkel, kövekkel, botokkal felgyverkezve várakoztak a szoko-

listákra. A tüntető csoportok három helyen tömörültek: a vasuti állomáson, az Adamich-téren és a Fiume-szusáki hidnál. Ez utóbbi helyen a 79-ik Jellassich-ezred egy százada őrködött.

Autonómisták a Fiumei Hírlap ellen.

A szokolisták nem mutatkoztak, a tüntetőtömegek hatalmas tömegben a *Fiumei Hírlap* szerkesztősége elé vonult. A tömeg gyűlölködve nézte lapunk szerkesztősége kapuját s köveket kezdtek dobálni az épületre. Sok tüntető kezében már revolver is volt, mire a Via Pomerio felől egy szakasz rendőrség jelent meg. Ezek széjjel osztatták a tömeget. Innen a Hartman-felé butorkereskedés elé mentek, de onnan is a rendőrség zavarta el őket. Ekkor a postaépület elé vonult a tömeg. Itt letépték a Vidovich-féle papirkereskedés cég-tábláját és feliratait. E közben a Harami István-féle kereskedés ablakait is bezúrták. Majd végigvonultak a tengerparton a Baross-kikötő felé és a zenggi horvát hajóársaság egy hajójának, amely a Riva Orientale mellett állott, bezúrták az ablakait. Ezután a Via Gisellára fordultak be, bevették ott a Pavacsics-fele ásványvízkereskedés ablakait leszakították a cég-táblát és nagy lármával a tengerbe dobták.

Tüntetés dr. Tóth Elemér ellen.

Még néhány horvát üzlet cég-tábláját és kirakatát összezúrták, aztán átsaptak a Via Stefanora. A 4. szám előtt megállott a tömeg és dr. Tóth Elemér ügyvéd, a *Fiumei Hírlap* felelős szerkesztője ellen tüntetett a gyanus csapat. Sokan közülök a kapun is behatoltak. Dr. Tóth Elemér ügyvédi címtábláját — nem tudjuk, hogy már hányadszor — összetörték. Miután kitombolták magukat, megérkezett a rendőrség és kivont karddal szétzavarta az ordító tömeget, amely a Centrale-kávéház felé futott és ott ismét a Korzóra fordulva, az Adamich-térre vonult és ott tüntetett. Amíg a rendőrség a tengerparton garázdálkodó tüntetőkkel volt elfoglalva, egy másik csapat bevete a Korzón a Hartmann-féle butorkereskedés összes ablakait. Később a tüntetők a Deák-korzón végig Mlaka felé vonultak s utközben számos horvát kereskedőnek a kirakatait és ablakait bezúrták és cégtábláikat leszakították.

A szokolisták lövöldöznek.

Éjjel tizenegy órakor a Riva Szapáryn egy csukot hintó vágta-tott végig. Mikor a kocsis az Adamich-tér elé érkezett, a *kocsiban ülők négy lövést tettek*. A lövések nem találtak. A tömeg egy része a merénylők kocsija után vetette magát, melyet a Via Adriánál levő katonai kordonnál sikerült elfogni mert az egyik ló elbukott. A kocsiból kiugró öt szokolistát letartóztatták s a Zichy-mólón levő őrszobába kísérték. Negyed tizenkét órakor a „Zagreb“ gőzös az

öt letartóztatott szokolista nélkül elindult. Az öt letartóztatottat átszállították háromnegyed tizenkét órakor 35 rendőr oltalma alatt a rendőrségre. Az öt letartóztatott személyi adatai a következők: *Dracsics Gerardo*, cirkevénai illetőségű 20 éves mostári lakos, mechanikus. *Belli János*, lisszai születésű, Mostáron lakó 24 éves mechanikus. *Popovics Lucian*, károlyvárosi születésű, 40 éves mostári szabó, *Bogsics Gábor* mostári születésű és ott lakó 19 éves kereskedősegéd. *Dracsics Pál*, scardonai születésű és ugyanott lakó 37 éves földmives. *Dracsics Gerard* kinek *revolveréből öt golyó közül kettő hiányzott*, azt állította, hogy Zágráb és Fiume között a vonaton lötte ki a két golyót. *Dracsics Pál* ellene vallott. Kihallgatás után mind az öt szokolistát vizsgálati fogságba helyezték és ma celláikba kísérték. A kihallgatásról szóló jegyzőkönyvet ma a kir. ügyészséghez tették át.

Tüntetés Szusákon.

A susáki hid környékén tegnap egész napon át sok horvát verődött össze, mert híre járt, hogy tüntetés készül. Este fél 9 órakor egy század Jellacsics-baka vonult ki feltűzött szuronytal a hidhoz, hogy minden összetűzésnek elejét vegye. A katonaságot megérkezésénél tüntető tapsal fogadták. A tüntetők ellen a század parancsnoka töltést vezényelt a rohamra fuvatott. A tömeget úgy a Szerpentin-uton, mint a lent elvezető főuton, körülbelül a Ruzics-házak tájékkáig szuronytszegezve kergette vissza a katonaság. A tömeg egy része a Cosulich-villa mellett levő Minni és Rocca féle likörgyárig vonult vissza. Ott néhány olasz fiatalember revolvért rántott elő és többször lőtt a horvátokra. A lövések egyike súlyosan megsebesítette *Bakics Luka* 30 éves munkást, egy másik golyó pedig *Gusztincics Antal* 17 éves kereskedősegédet érte. Szusák előtt ma is volt tüntetés. Dél előtt fél 12-kor horvátok a vízbe dobálták a gyümölcsárusok megrakott kosarait. Két rendőr tetlenül nézte az esetet.

A sebesültek.

A tüntetések folyamán a mentők hat embernek a sebeit kötötték be. A sebesültek között van egy özv. *Percich Mária* nevű 52 éves asszony is, a kit a tömeg a nagy tolongásban este 10 órakor összegázolt. Jobb vállán szenvedett súlyos sérüléseket. Éjjel 12 óra tájban a mentők Szusákról két súlyosan sebesültet szállítottak a fiumei kórházba, akiknek egyike *Markovics János* 30 éves novigrági illetőségű, Fiumében lakó munkás. *Markovicsot hátulról lötték meg s a golyó átfurta tüdejét. Állapota életveszélyes*. A másik sebesültnek, a kinek személyazonosságát nem tudták megállapítani, mert eszméletlen állapotban volt. Szintén lőtt sebé van.

Contraddizione impudente.

Gli autonomi di Fiume vedono di mal occhio il riavvicinamento avvertatosi fra ungheresi e croati, la fraterna alleanza fra essi stretta per sostenersi a vicenda a sommo vantaggio di entrambe le nazioni. I capi del partito autonomo non si lasciano sfuggire occasione per turbare questo buon accordo, in qualsiasi modo. Inventano cose impossibili e false, come p. e. fra altro, che i croati ed i czechi abbiano fatte dimostrazioni contro gli ungheresi.

E' mai possibile ciò? E' possibile che quegli stessi croati che si sono riuniti testè a Zagabria, come esplicita e chiarissima affermazione del programma della risoluzione di Fiume, allo scopo appunto di rendere più stretta, più calda l'amicizia fra ungheresi e croati facciano ora tutto il contrario, facciano cioè dimostrazioni contro coloro coi quali hanno stretto patto di fratellanza? Noi sappiamo invece che cotesti croati che passano per Fiume, sono concordi pienamente sul programma della risoluzione e hanno a priori spontaneamente rinunciato, come sacrificio sull'altare della novella fratellanza, alla grande idea di Fiume unita alla Croazia.

Che che si dica, resta constatato il fatto che tutti gli scandali di questi giorni sono opera degli autonomi, o meglio opera coloro che si schierano sotto gli ordini del deputato. Con quale faccia tosta costui continua fare parte di quel partito il quale fu l'anima della fratellanza fra croati e ungheresi, ne fu caldissimo promotore, mentre egli il deputato, iscritto a quel partito lavora instancabilmente a rompere quella unione, fonte di tante belle speranze per entrambe le nazioni?

N. G.

A fővárosi sajtó Fiume gyaláztatáról.

A budapesti sajtónak Zanella és fiumei sajtóirodája által félre nem vezetett becsületes része napok óta szenvedelmes hangon foglalkozik az autonóm-osztrák banda legújabb gáztettével, a vendég szokolisták gyalázatos inzultálásával. Vezet köztük ebben az igazmondásban is **A Nap**, mint vezetett az előbbi autonóm-osztrák gázságnak, a fiumei Gotterhaltebotránynak hű leírásában.

A **Nap** így ír ma Zanellák újabb piszkosságáról:

Fiumében az éjszaka véres utcai harc folyt. A harcoló felek botokkal, késekkel rontottak egymásnak és ömlött a sebesültek vére. Az utcai csatározás zajára, a tüntető csoportok énekére és kiáltásaira felébredt álmából az egész város lakossága és kisietett az utcára, hogy részt vegyen a hadakozásban. Most már kétségtelenül meg van állapítva, hogy ezt a legújabb botrányt, amely vetekszik a csak minap lejátszódott Gotterhaltebotrányal, ugyancsak Zanella Rikárd, az autonóm-párt feje inscenálta.

A szokolisták ugyanis korántsem azért jöttek el Fiuméba, hogy a magyarság ellen tüntessenek. Ellenkezőleg, csak azért rándultak a magyar tengerparti városba, hogy a magyarok iránt való szimpátiájuknak adjanak ezzel kifejezést. Zágrábban mintegy hatszázán a szokolisták közül gyűlést tartottak egy héttel ezelőtt, amelyen élesen keltek ki Ausztria ellen. Ugyanekkor jelent meg a fővárosi lapokban Zanella Rikárd nyilatkozata, amelyben határozottan azt állítja, hogy a Gotterhalte-botrányt a horvátok rendezték. A horvát újságok nem maradtak adóskok a válaszszal, már másnap vezércikkükben lerántották az autonómistákról a leplet.

Zanella Rikárd és a többi autonómista attól fének, hogy megdől irredentista tendenciájú hatalmuk és ezért titokban az ujonan megpecsételt magyar-horvát barátságot igyekeztek megbontani. Fiumét pedig elszakítani Magyarországtól és Ausztria uralma alá csempészni. A zágrábi szokolisták azzal feleltek Zanella rágalmaira, hogy elhatározták a fiumei kirándulást. Az autonóm-párt, a mikor megtudta, hogy megérkeznek a horvát magyarérelmű szokolisták, nagy tüntetésre szervezkedtek. Zanella és hívei egész nap egyebet se tettek, mint izgatják az olasz autonómistákat és a kikötő-csőseléket. Ennek a hatása alatt aztán több ezren kivonultak a pályaudvarra még pedig teljesen felfegyverkezve. Miután a vonat berobogott a pályaudvarra, a szokolisták rendes négyes sorokba álltak és csendben így akartak bevonulni a városba.

De az autonómista csőselék éktelen orditozásba és fütyülésbe tört ki.

— Le velük! Le velük! — hangzott ezer torokból.

Erre a nem várt provokálásra azzal feleltek a horvátok, hogy kibontották a horvát azután a magyar nemzeti lobogót és Horvát- s Magyarországot éltesével haladtak tovább. A fiumeiak erre rettenetes dühre gerjedtek és torkukszakadtából énekelték azt az autonómisták előtt annyira népszerű dalt, amelynek refrenje így hangzik:

— Kötelet a magyarok nyakára!

Dolcáni rendőrkapitány, aki mint az egész városi rendőrség szintén híve az autonóm-párti törekvéseinek, felszólította a szokolistákat, hogy vonják be a lobogókat, amit azonban ezek megtagadtak. Az Adamich-téren az olasz csőselék eléje került a menetnek, nekironott a zászlóvivőknek és a következő pillanatban megkezdődött a vérengzés. Az autonómisták több revolverlövést intéztek a szokolistákra, egy egész sereg ember megsebesült, az utca kövezetén pedig folyt a vér.

A rendőrség részéről alig jelent meg néhány ember. Csak késő értesítették a történetekről a katonaságot. Előbb az ott állomásozó Jellasics-ezred állománya, majd az egész honvéd állomány érkezett meg futólépésben.

Az alatt a feldühödött dalmátok berontottak az Adamich-téren levő Európa-kávéházba, ahol rendszeren az autonómisták találkozni szoktak és ott az összes ablakokat, tükröket összetörték. Összezúzták a márványasztalokat és elpusztították a butorokat is.

A harc után összesen harmincnégy ember feküdt véresen az utcán, köztük Supilo Ferenc képviselőnek, a rezolúció megteremtőjének az öcsője is.

Zanella Rikárd az egész botrány alatt elrejtőzött a lakásán. Amikor mindennek vége volt, az autonómista-párt vezetői siettek Zanellának referálni. A kitűnő férfinak volt még ideje gondoskodni, hogy a lefolyt botrány az ő szempontjából jusson a sajtóba. Így történt meg, hogy a budapesti lapok tudósításai mind arról szólnak, hogy a tüntetést a szokolisták rendezték a magyarok ellen.

Még egy igaz tudósítás.

Zanellának rezolúciót kompromitálni akaró, véres botrányáról még egy hí fővárosi referátát iktatunk ide, a budapesti Magyar Szó következő híradását:

A ma reggeli fővárosi kormányparti lapok egy felháborító botrány hírére jelentették Fiuméből. Véres utcai verekezésről szólt a híradás, mely Fiumében folyt le állítólag tegnap délután a magyarok és az odaérkezett „Szokol“-isták között.

Az eset maga, a mint azt a kormányparti lapok közölték, a következő:

„Tegnap délután érkezett meg Zágrábról a kongresszust tartó Szokolisták egyik csapata, melyben mintegy 400 cseh és 300 dalmácia volt. Ezek, kiszállva a pályaudvaron, magyarellenes tüntetésbe kezdtek s ezt folytatták horvát zászló alatt egész a tengerpartig. Az állomásra kivonult magyarság végre megsekkolta a magyargyalázó tüntetéseket, kővel dobálta a felvonulókat, miből csakhamar véres verekezés lett. Revolverlövés is sűrűn hangzottak el s a több órai tülekedésnek mintegy 38 sebesült áldozata volt.

Eddig a kormányparti híresztelés. Ezzel szemben nekünk, teljesen megbízható szemtanu Fiuméből a következőket jelentette:

Tegnap délután érkeztek meg a horvát szokolisták Fiuméba, akik mintegy 400-an lehettek. A mint kiszállottak a vonatról, lelkesen kiáltoztak.

— Éljen a horvát-magyar hazá!

Szó sem volt ott tehát magyarellenes tüntetésről. Amint a tömeg az Adamich-mólóhoz vonult, utközben mindenütt éltette a horvát-magyar barátságot s rezolúcionista voltuknak lépten-nyomon kifejezést adtak. Természetesen hogy ilyen körülmények között a szokolisták menetközben mindenütt a fiumei magyarság szimpátiájával találkoztak és szó sem lehetett arról, hogy éppen a magyarok támadták volna meg az őket éljenző vendégeket.

Nem tetszett azonban a szokolisták viselkedése a fiumei olasz autonómisták, a Zanella bandájának, amely minden alkalomkor tün-et, mint a legutóbbi Gotterhalte-botránynál is, féktelen magyargyűlöletével.

Ezek haragudtak meg a magyarbarát szokolistákra s az ő körükből röpillt az első kő a horvátok közé. Így keletkezett a véres utcai harc, mely az Adamich-téren volt a leghevesebb. Az itt levő kávéház, mely Zanella híveinek állandó tanyája, egy pillanat alatt fel volt forogtatva. A kávéházban mindent összezúztak és tördeltek. Valami husz szokolista revolverrel a tömeg közé lőtt. Egy lövés fején talált egy fiumei fiatal embert, Supilo öcsőjét, kit a kórházba szállítottak. Még számos sebesült van, akiknek neveit azonban nem lehetett megállapítani, mert barátjaik szállították őket haza.

Az utcai harchoz a rendőrség teljes létszámmal kivonult, de tehetetlen volt a nagy túlerőve szemben. Később azonban az itt állomásozó Jellasics-ezred egy századát rendelték ki, majd utóbb az egész honvédállományt parancsolták ki futólépésben.

Zanella bandája tehát ismét remekelt a magyargyűlöletben. Páratlanul szemérmetlen botrányt rögtönzött a magyarbarát horvátok között ez a csőselék, a mely önkívületbe esik, ha arra gondol, hog; ebben az országban a magyar az ur s bandita módjára verekszik, ha a magyart éljenezni merészlik az idegen vendégek.

Zanella a Gotterhalte-botrány után jól kieszelle ezt az újabb csínyet, melylyel fényesen dokumentálta a saját és híveinek hazaszeretét. De azért Zanella magyar képviselő és az alkotmánypárt tagja.

HIREK.

— Személyi hír. Gróf Nákö Sándor, Fiume kormányzója a ma esti gyorvonattal Fiuméba érkezik.

— Válasz Zanella nyilatkozatára. Dr. Tóth Elemer ügyvéd, a Fiumei Hirlap felelős szerkesztője azokban a budapesti lapokban, melyeknek még nincs kibérelve a lelkiismerete, az autonómisták által rendezett Gotterhaltebotrány ügyében a következő nyilatkozatban válaszol Zanella Rikárd képviselőnek ismertetett, az igazságot arcuul vágó budapesti megnyilatkozására:

Zanella fiumei képviselő a lapokban közzétett nyilatkozatában letagadja, hogy az angol flotta fiumei látogatásakor történt államellenes Gotterhaltebotrányt autonóm pártja rendezte, pedig ezt tudja egész Fiume. A botrány ennek jelenlétében játszódott le minden szemtanu szerint, úgy miként lapom, a Fiumei Hirlap megírta. Hogy a rendőrség egyetlen autonómista Gotterhalte-tapsolót sem tartóztatott le, azon mi fiumei magyarok nem csodálkozunk, hiszen a rendőrség városi, az autonómista Zanella-klikk kezében van. Ez nem bizonyíték ártatlanságuk mellett. Nem hiába követelik a fiumei magyarok az itteni rendőrség államosítását. Az autonóm rendőrség védelme alatt énekelte el minap a kormányzó-palota előtt Zanella népe a magyar Fiumei Hirlap elégetése után a nella patria di Rosetti non si parla che italian“ kezdetű olasz irredenta dalt.

Zanella a botrány alól úgy akar kibújni, hogy rákeni a szerzősége a fiumei horvátokra és osztrákokra, pedig az egész ország tudja, hogy a fiumei horvátok most öszinte magyarbarátok. Kossuthékkal a fiumei rezolúciót ők létesítették, az osztrákkal pedig maguk Zanellának rendeztek a hazafias magyarság és horvátság ellen tüntetéseket. Ma is Zanellának autonómisták lapja köröztet ivatek házról-házra Fiumében, bizalmi aláírásokat gyűjteni a Gotterhalte-botrány kiindulási helyének, a hazafias polgárság által bojkottált Lloyd-vendéglő felsegítésére. Hazugság, hogy én és Fiumei Hirlapom a darabantok híve voltunk. Hiszen éppen azért indítottam anyagi áldozatokkal napilapomat, mert láttam, hogy Zanella klikkje az exlex alatt befizetett minden adót és ujoncoztatott Fiumében, mert viszonyszolgálat fejében Fejérváryék elhalasztották a fiumei államrendőrség felállítását, mely a minden magyar intézménytől idegenkedő autonómisták szemében vörös posztó. Lapomat épp az alkotmányvédésben erős hazafiasságáért elkobozta a törvénytelen kormány. Zanellára sincs boszum, de üldözöm, a miért becsapja fent az országot magyar hazafiaskodással, itthon pedig az olasz népet nagy olaszkodó irredentizmussal. Tóth Elemér dr. ügyvéd, a Fiumei Hirlap felelős szerkesztője.

— I feriti. Il medico Ugo Fabianich fece pervenire ieri alla locale Sezione di p. s. i seguenti due certificati di lesione dei feriti Giacomo Supilo e Francesco Belli degenti all'Ospedale.

1. Giacomo Supilo: una ferita di taglio alla regione deltoidea sinistra, della lunghezza di 12 cent. e della larghezza di 4 cent. ledente la cute, gli stati sottocutanei, la fa-

sciatura muscolare ed il muscolo stesso; una ferita di taglio alla regione laterale del braccio sinistro, della lunghezza di 6 centi e della larghezza di 4 cent. ledente la cute e gli strati sottocutanei; una ferita tra l'indice ed il pollice ledente la cute; ferite di taglio all'anulare tra la prima e la seconda falange. — Lo stato é grave e salvo complicazioni la guarigione richiederá una cura di tre settimane.

2. Francesco Belli: una ferita di taglio circa alla metà del braccio sinistro, della lunghezza di 7 cent. e della larghezza di 3 cent, ledente la cute, gli strati sottocutanei e la muscolatura sino all'osso. — La ferita é di natura leggera e richiede una cura di otto giorni.

Durante la dimostrazione di martedì notte timasero feriti quattro funzionari di polizia. Essi sono:

1. Francesco Vidmar, vice-comandante delle guardie di p. s. ricevette un calcio da un socolista e fu colpito da un sasso alla nuca, da mano ignota, vicino alla stazione ferroviaria;

2. Vincenzo Sigon, agente di p. s. ricevette un colpo di bastone o un colpo d'asta di bandiera alla schiena;

3. Stefano Ljubich, agente di p. s. fu colpito da una bottiglia o sasso alla regione frontale;

4. Nicolo Bullich, guardia di p. s. di prima classe fu colpito da un sasso al piede destro. In seguito alla gonfiatura del piede, il Bullich trovasi in cura dal ff di medico di polizia dott. Antonio Pozder, alla propria abitazione.

— Tiltakozás. Adorján Dezső ur, hirlapíró Abbaziából ezt a sürgönyt küldötte ma délután nekünk:

Magyar Távirati iroda tudósítója szeptember elseje óta nem én vagyok. Akartam nektek telefonálni, de nem lehet. A telefon elromlott. Tegnap lapotokban inkriminált tudósítást már nem én küldtem Budapestre. Hazafias üdvözléssel: Adorján Dezső, hirlapíró.

Örömmel adunk helyet e tiltakozásnak, mely szól a budapesti lapokban megjelent hazug fiumei tudósítások ódiama ellen. Adorján Dezső urról, mint vérbeli magyar újságíróról, nem is tételeztük fel gondolatban sem azt a gázságot, hogy képes lett volna a fővárosi sajtót a tulajdon hazája s itt élet-halálharcot vivó magyar nemzetének érdeke ellen hazugul, egy hitvány autonóm banda szépítésére, félre vezetni. Ilyen gaz munkára csak Harmat Jakabok kaphatók.

— A podeszta villáját feldul-ták. Sajnálatos eset történt mára virradóra a közeli Podvezice horvát nyaraló-telepen. Éjjeli két és három óra között nagy csoport szusáki tüntető jelent meg dr. Vio Ferencnek villája előtt s iszonyu láрма közben az egész villát berendezéssel együtt a szó szoros értelmében feldolta.

Az eléggé el nem ítéhető, igazán vandál dologról egy szemtanu ezeket jelenti nekünk: Ma hajnalra virradóra óriási orditozás mellett nagy tömeg jelent meg botokkal, vasdorongokkal és revolverekkel felfegyverkezve Dr. Vio Ferencnek, Fiume polgármesterének podvezicei nyaralólaka előtt. A tömeg csupa

szusáki horvátból állott, a kik a fiumei autonomisták által elkövetett horvátverés miatt felbőszülten, megtorlással akartak élni a Fiumében testvéreik által szenvedett gyalázatos bántalmakért. A fiumei olasz nyelvű autonomistákat szidva, Zanellára halált kiabálva, Vio podesztát abcugolva fogták körül a villát.

A nyaralóban ez éjjel csak Vio podesta felesége, a horvát származású Bakarsics Hortenzia volt gyermekeivel és a cselédséggel. A polgármester itthon maradt a Via Clotilde Superiore 6. számú házában birt lakásán. Ezt megtudván a tüntetők, mint valami valóságos gvallér hadviselő fél, legelőbb is küldöttséggel beüzent a nagyságos asszonynak, hogy gyermekeivel, pénzével és ékszereivel hagyja el a villát, mert itt rombolás lesz s valamiképp neki és vagyonának baja ne essék a testvéreitől, a horvátoktól.

Az urasszony kis gondolkodás után elfogadta a tanácsot s összeszedte gyermekeit, ékszereit, pénzt s becsesebb apróságait, átmenekült a szomszéd lakóházba.

Mikor a horvátok már biztonságban tudták Vio Ferencné, leírhatatlan dühvel nekirontottak a villának, ajtóit, ablakait, butorait mindenét, izról-porra zúzták, folyton szidva-gyalázva a távollévő gazdát, a kit nagyon szerettek volna elcsipni, hogy egy kicsit — agyonverjék.

Vio podesta villája romhalmaz. Szánalmas látványt nyújt a résztvevő szemlélőknek. Mi is e kondoleálók közé jelentkezünk, bár épp abból a lázító truppból, mely bevonta kompániájába Vio podesztát is, csaknem óránként kapunk halálos fenyegetést, ordító tüntetést, ködöbölést s revolverlövéseket, mikre persze mindre — füttylünk.

A közönség a sajtókalózok ellen. Megszólal már a fiumei közönség is az ellen a sok arcátlan hazudozás, tények elferditése s más zsurnalisztikai brigantizmus ellen, melyet innen Fiuméből néhány szemtelen fickó, „saját külön tudósító”-i minőségében csalva a jóhiszemű budapesti szerkesztősegeket, a fővárosi sajtó egy részében a fiumei események hamisított közlésével itt, szemünk előtt elkövet. Ezek ellen a sajtó-kölykök ellen már tegnap felemeltük intő szavunkat a felültegett fővárosi sajtó figyelmeztetése végett. Ma már a fiumei tisztességes közönség is nyilvános kifejezést ad e sajtó kuckók szemtelenségben páratlan hírlapirodalmi kalózkodása fölötti megvetésének s egy ur leleplezi névszerint is (a mit mi tegnap még nem akartunk tenni) e férgek egyikét, Harmat Jakabot a következő levélben:

Tekintetes Szerkesztőség!

Megdöbbenéssel látjuk a pesti lapokból az itteni állapotok elferditését és tárgyaltását. A távirati irodának Harmat Károly a tudósítója, ez a taknyos kölyök. A horvát és olasz ellenes tüntetéseket a magyarokra vezeti vissza és úgy tünteti fel a dolgot, mintha a fiumei nagy hősiességgel védték a magyarokat. Szerencse, hogy a horvátok igen jól ismerik a valódi állapotokat s nem igen ülnek fel ezeknek a híreknek. Ezt az alakot, Harmatot kellene alaposan kiporolni és a tudósítói tisztséget elvenni, mert nem lehet tünni, hogy mindenféle hazug hírekkel tele szórják a világot. Én ma Supilót kértem, hogy gondoskodnék cá-

folatról és hogy a magyar lapokba a valódi tényállás kerüljön.

Én tegnap Szusákon voltam s a magyarokat nagy zsivíózással fogadták. Énekeltek pedig egy dalt, melyben a horvát-magyar barátságot éltették. Ez a tényállás. Ezért, ha a szerkesztőség a Távirati Iroda tudósítását kapná meg (Isten ments meg! — Szerk.) s attól a ronda kölyöktől azt elvonnék, mert az egészet Zanellával együtt csinálják.

A itteni vicclap, már mint a Magyar Tengerpart, nagy cinizmussal írja, hogy magyarok támogassák az Europa kávéházat (!) mert igen nagy a kára a magyarok védelmében szenvedett ennyi kárt! Ehhez csakugyan pofa kell! Ma sikerült kinyomoznom, hogy pesti és bécsi lapokat ki tudósítja. A Távirati Irodát Harmat Jakab, a Magyar Tudósítót (ez tisztességes) Supilo, a Pester Lloydot és a német lapokat Breisach virágáros és Réti nevű üzleti alkalmazott. A bécsi lapokban az Ungaro Croatanál levő Weisz nevű egyén és Breisach terjeszti a legképtelenebb híreket.

Höger Antal,
építész.

Zanella sajtóirodája. A fővárosi lapo szeméről kezd lehallani a hályog. Látják már, hogy a fiumei skandalumnak egyetlen igazi értelmi szerzője Fiume állandó botrányköve: Zanella Rikárd. A ki itthon irredenta, odafenn magyar sovíniszta. Kisded érdekelt, hogy a zavarosban halász-hasson, folyton zavart csinál e városban s uszítja egymásra késhegyig Fiume békés magyar, olasz és horvát lakosait. A bolondok ütik egymást, Zanella ur pedig a markába röhög. Mert neki csak az kell. Csak zavaros. Mert a buborék s a szemét, mint ő, csak zavarosban tarthatja felszinen magát. Mihelyt nyugalom van a vízszinen, a könnyű mert üres szemét, Zanelláék, a sötét mélységbe süllyednek. A fővárosi sajtó e fölébressztésében első sorban vezet A Nap derék magyar újság. Ez ir legjobb fotográfiákat Fiume Arlecchinójáról, Zanella Rikárdról. Ez írja meg a képviselő gyászos fiumei szerepléséről is az alábbi igaz tudósítást:

Zanella ur sajtóirodája ezt üvöltötte Budapestre az éjszaka telefonon át: nemcsak a félvadságig, vandalizmusig menő eldurvultságnak otromba példája hanem a politikai ostobaságnak is Csímborasszója az a skandalum, amit a szláv szokolisták csináltak tegnap este Fiumében. Mint valami szervezet rablóbanda rohantak rá a városra és vad üvöltés közben fenyegették halállal ugy az olaszokat, mint a magyarokat. Katonákkal kellett kiverni őket a városból, miután előbb elpusztították két kávéházat, revolverlövésekkel megsebesítettek több embert és valószínűen raboltak is. Szóval valószínűen egy épp olyan horvát betörés volt ez Magyarország területére, mint negyvennyolcban a Jellasicsé és épp olyan hamar végzett is a krovót hőssé a katonaság. Azt a néhány banditát, akit a rendőrség le tudott tartóztatni, irgalmatlanul meg kell büntetni, de azután végezni kell a szokol-egyesületekkel is. Ilyesvalamit beszélt a fiumei zsarnok telefonja tegnap este, de mára azután kiderült az igazi tényállás. A horvátok becsületesen állva a rezolúciót, a magyarok támogatására érkeztek Fiuméba és ezt a barátkozást akarták megakadályozni a Zanella olaszai. Így azután van valami igazság abban, amit Fiume mai ura feltelefonáltott az éjjel Budapestre, csak hogy a „horvát” szó helyébe mindenütt az „olasz” szót kell tenni. És akkor Zanella ur a saját fejére mondott ítéletet.

Paródn! A Fiumei Hirlap tegnapi vezércikkében medróttuk a dalmata szokolistákat, a miért Fiumén, a magyar állam területén csak horvát zászló alatt merészkedtek átvonulni. A hivatalos tudósítások szerint ugyanis az autonomistákat elpáholó derék dalmaták csak horvát nemzetiszin lobogót bontottak ki, míg a mi imádozott magyar trikolorunkat mellőzték. Ma a bevonulásukat látott több szemtanu jelent meg szerkesztőségünkben s ezeknek az uraknak előadása szerint már egészen más szemüveggel kell néznünk a dalmáciai szokolistáknak tüntető felvonulását. Összehangzó tanuskodásuk szerint ugyanis a dalmata szokolisták magyar nemzetiszinű zászlót is kibontottak, sőt ezt vitték elől s csak utána következett a horvát lobogó. A „Tirolese” vendéglő egész személyzete pedig, melz a szemközti Europa kávéház feldulását legközvetlenebb közelből végignézte, egyhangulag tanuskodik, hogy az Europa autonom-osztrák gotterhaltetyárait épp a szokolisták magyar zászlajának rudjával verte szét a derék zászlótartó. Különös játéka a véletlennek, mely oly sokszor méhében rejti a nemezist! Ez esetben olyképen, hogy annak a magyar zászlónak a rudja soha méltóbb helyre nem suhogtathatta volna most súlyos csapásait, mint a magyarfaló Zanella-klik buta kobakjaira. — Így állván az események sora, a szokolistáknak tegnapi, téves információk nyomán irt megrovásukért egy szót írunk ide: pardon!

La villa del podestá devastata. La scorsa notte fu notte di devastazione, di distruzioni, di deplorableissime rappresaglie. Dall'una e dall'altra parte il fermento è vivissimo, e la Voce del Popolo che anziché calmare ed esortare che si ponga fine a questo generale vandalismo, continua l'antico infame suo sistema di aizzare le folle incoscienti, prese da epidemia psichica, commette atto infame, delitto inqualificabile verso quella civiltà appunto di cui le virulente parole vogliono essere l'espressione, espressione sanguinosamente ironica. A che vuol venire la Voce? Che si venga a massacrare?

Noi non scusiamo i devastatori, gli aggressori d'ogni specie; ma dobbiamo constatare perduto il giuoco di chi eccita quotidianamente alla guerra, e poi quando questa scoppia, crede aver ragione chiamando semplicemente barbarie, manigoldi, e chi più ne ha, più ne mette, quelli del campo nemico.

Dobbiamo narrare un deplorable fatto, che ci colma l'anima di sincero dolore. Ma non possiamo non stimmatizzare oltre che gli autori dell'atto vandalico, coloro che misero le due parti sulla via delle rappresaglie, e le portarono alla follia. E' certo, lo diciamo francamente che ciò stiamo per narrare e che deploriamo dal fondo dell'anima, non sarebbe accaduto se coloro non avessero veduto l'opera di distruzione di cui scena la via Fiumara, no; non avrebbero commessa questa iniquità.

La scorsa notte la villa del podestá Dr. Francesco Vio fu distrutta, devastata le campagne.

Gl'invasori invitarono la distinta signora consorte del podestá, a prendere seco quanto aveva di pre-

zioso e di uscire dalla villa coi propri figliuoli

Allorché gli aggressori la videro in sicuro asilo, cominciarono l'opera di distruzione, e non smisero finché non l'ebbero compiuta.

Facciamo voti che sorga una voce autorevole che soffochi quella nefasta che parte dalla via del Fosso eccitante instancabile alla guerra.

Két jelentés. Épp most, a mikor a belügyminiszter nevében gróf Hadik államtitkár helyes és célszerű gazdasági politikát hangoztat a kivándorlás elnyomására, jön két jelentés, melyek Bréma és Hamburg kivándorló forgalmát mutatják. Szomorú ironia ez a találkozás: az itthon elhangzott üdvös reformokkal egy időben a kikötővárosok statisztikája. Csak épp hogy nevetni nincs kedv ezen az ironikus tréfán, mert jómagunkról van szó, különösen a mi rovásunkra tréfál meg bennünket ez a véletlen. Ezen a két kikötőn a mult évben több mint háromszázezer ember vándorolt ki, a mi, tekintve Europa népességét, magában is rémitő nagy szám. S egyben mutatja azt is, hogy Europa szállítja a legtöbb emberanyagot a többi földrésznek, különösen Amerikának. S ebben a szomorú statisztikában, természetesen hogy mi is szerepelünk, még pedig jelentékenyen. A kivándorlók számában Magyarország igen nagy részzel van képviselve: a mint a kimutatásból látszik, több mint százezerrel. Csak Hamburgon és Brémán át tehát Magyarországból több mint százezer ember vándorolt ki évenként; az összes kivándorlónak egyharmada. Ehhez kell még a Fiumén át kivándorló évi 40.000 magyart számítani. Egyenesen megremít ez a magas szám s ez a képtelenség látszó arány. Hiszen Magyarország Europa államai között sokkal kisebb népesség tekintetében, semhogy ilyen óriási hányadot meg lehetne érteni. S mégis ugy van. Magyarországnak meg van ez az óriási, szomorú elsősege. És pedig anélkül, hogy törekednénk rá, csak önkéntelenül, szerencsétlenül. Más téren, ha nem is muljuk felül Europa művelt államait, legalább egy sorban állunk velük, sőt sokban el is maradunk. Ezen a téren vezetünk, mienk a tulsuly, mi, a kik kevesen vagyunk, legnagyobb számot tudunk adni a kivándorlás statisztikájában.

Fuvarosok panasza. Főbb fiumei fuvarosnak lapunkban ilyen címen közölt panaszára ezt a nyilatkozatot kaptuk:

A „Fiumei Hirlap” tekintetes Szerkesztőségének Fiume. A „Fiumei Hirlap” mai számában „Fuvarosok panasza” címen cimen megjelent cikkükre a következőket vagyunk bátrak megjegyezni. Kérve egyuttal a tek. Címet, hogy az alábbiakról a tek. Címnél netán megforduló fuvarosokat is felvilágosítani sziveskedjék. A fiumei fuvarosok abbéli panasza, miszerint egyik tisztviselőnk fuvarozással foglalkozna, teljesen alaptalan, mert midőn a hat hét előtt b. lapjukban megjelent cikkéből megtudtuk, hogy egyik hivatalnokunk 2 pár lóval fuvarozást üz, azonnal intézkedünk, hogy ezen visszá állapot megszűnjék. A fuvarosok mostani panasza előttünk tehát teljesen érthetetlen és miután nincsen szándékunkban, hogy ezen ügyet a nyilvánosság előtt pertraktáljuk, arra kérjük a tek. Címet, sziveskedjék adandó alkalommal a panaszt tevő fuvarosokat arról értesíteni, hogy tényekkel bizonyítható panaszukkal forduljanak teljes bizalommal igazgatóságunkhoz, a hol panaszukat — ha jogos — okvetlenül méltányolni fogják. Maradunk teljes tisztelettel, Fiumei Nyilvános Raktár-Részvénny-Társaság.

Uj magyar tengerhajós-társaság. Az Angol-osztrák bank budapesti fióktelepe egy Budapesten székelő magyar tengerhajós-részvénytársaságot alapít, a

